

ÇOKLU ZEKA KURAMI

ZEKA NEDİR?

× Gardner zekayı:

1. Bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi,
2. Gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi,
3. Çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık yapılı problemleri keşfetme yeteneği olarak tanımlar.

GRDNER'İN ÇOKLU ZEKA TEORİSİ

- ✘ İnsanların farklı şekillerde sahip oldukları yetenekleri, potansiyelleri veya kabiliyetleri “zeka alanları” olarak adlandırmıştır.
- ✘ Gardner 1983'te *Frames of Mind* adlı eserinde bir insanın en az yedi temel zeka alanlarından oluşan geniş bir yetenekler yelpazesine sahip olduğunu öne sürmüştür.
- ✘ 1997'de bunlara bir yenisini eklemiştir.

SEKİZ ZEKA

- × Sözel-Dilsel Zeka
- × Mantıksal Matematiksel Zeka
- × Görsel Uzaysal Zeka
- × Müziksel Ritmik Zeka
- × Bedensel Kinestetik Zeka
- × Sosyal Zeka
- × İçsel Zeka
- × Doğacı Zeka

1. SÖZEL-DİLSEL ZEKA

- ✘ Sözcükler zekası ya da bir dilin temel işlemlerini açıkça kullanabilme yeteneğidir.
- ✘ Okuma, yazma, dinleme ve konuşma ile iletişim sağlayarak, bu zekanın en belirgin özellikleri kullanılır.
- ✘ Dil zekası, önceki bilgiyi anlamaya ve yeni bilgiye bağlamaya yardımcı olur ve bağlantının nasıl olduğunu açıklar.
- ✘ İletinin bireysel olarak algılanmasını sağlar.

1. SÖZEL-DİLSEL ZEKA

Bu zekaya sahip öğrencinin özellikleri:

1. Normal öğrencilerden daha iyi yazar.
2. Uzun hikayeler ve fıkralar anlatır.
3. İsimler, yerler ve tarihler hakkında iyi bir hafızaya sahiptir.
4. Yaşına uygun kelimeleri doğru bir şekilde telaffuz eder.
5. Yaşına göre iyi bir kelime hazinesine sahiptir.
6. Başkaları ile yüksek düzeyde sözel iletişime girer.
7. Kitap okumayı sever.
8. Öğrendiği yeni kelimeleri kullanır.

2. GÖRSEL UZAYSAL ZEKA

- ✘ Bu zekanın dili, renkler, şekiller, desenler, dokular, imajlar, resimler ve diğer görsel sembollerdir.
- ✘ Bu zeka alanı, bir bireyin çevresini objektif olarak gözlemlemesi, algılaması ve değerlendirmesi ve bunlara bağlı olarak da dış çevreden edindiği görsel ve uzaysal fikirleri grafiksel olarak sergilemesi kabiliyetlerini içerir.

2. GÖRSEL UZAYSAL ZEKA

- ✘ Bu zekaya sahip öğrencinin bazı özellikleri:
 1. Renklere karşı çok hassas ve duyarlıdır.
 2. Haritaları, çizelgeleri, diyagramları veya tabloları sadece düz metinden oluşan yazılı materyallere kıyasla daha kolay okur ve anlar.
 3. Sanat içerikli etkinlikleri çok sever.
 4. Diğerlerine oranla daha çok hayal kurar.
 5. Yaşına göre çok iyi resimler çizer.
 6. Varlıkların görsel imgelerini çok net hatırlar.
 7. Okuma materyallerine sık sık karalamalar yapar.

3. MANTIKSAL - MATEMATİKSEL ZEKA

- ✘ Bir bireyin bir matematikçi, bir vergi memuru veya bir istatistikçi gibi sayıları etkili bir şekilde kullanabilmesi ya da bir bilim adamı veya mantık uzmanı gibi sebep sonuç ilişkisi kurarak olayların oluşumu ve işleyişi hakkında etkili bir şekilde mantık yürütebilme kapasitesidir.
- ✘ Bu tür insanlar, mantık kurallarına, neden sonuç ilişkilerine, varsayımları oluşturmaya ve sorgulamaya ve bunlara benzer soyut işlemlere karşı çok hassas ve duyarlıdır.

3. MANTIKSAL - MATEMATİKSEL ZEKA

- ✘ Bu zekası güçlü olan öğrencilerin özellikleri:
 1. Olayların oluşumu ve işleyişi hakkında çok soru sorarlar.
 2. Sayılarla çalışmayı ve hesaplamayı severler.
 3. Mantıksal bulmacaları çözmeyi sever.
 4. Satranç, dama gibi stratejik oyunları oynamayı sever.
 5. Nesnelere kategorilere ayırmayı, mantıksal ilişki kurmayı severler.
 6. Matematiksel hesaplama oyunlarını çok sever.
 7. Yaşlarına göre soyut düşünebilme ve sebep sonuç ilişkisi kurabilme kabiliyetleri gelişmiştir.

4. MÜZİKSEL RİTMİK ZEKA

- ✘ Bir kişinin bir besteci, bir müzisyen ya da şarkıcı gibi müzik formlarını algılaması, ayırt etme ve ifade etme kabiliyetidir.
- ✘ Bir bireyin müziksel olarak düşünmesi ve belli bir olayın seyrini müziksel olarak algılaması, yorumlaması ve iletişimde bulunması olarak tanımlanır.

4. MÜZİKSEL RİTMİK ZEKA

× Bu zekaya sahip öğrenci:

1. Şarkıların melodilerini çok iyi hatırlar.
2. Güzel şarkı söyleyebilme yeteneğine ve sese sahiptir.
3. Bir müzik aletini çok iyi çalar.
4. Müzik dersini çok sever.
5. Konuşurken elleri ve ayakları ile ritim tutar.
6. Çevresindeki seslere karşı aşırı duyarlı ve hassastır.
7. Bir şarkı duyduğunda farkında olmadan ona eşlik eder.
8. Ders çalışırken veya bir şey öğrenirken müzik dinlemekten çok hoşlanır.

5. BEDENSEL- KINESTETİK ZEKA

- ✘ Bu zekası gelişmiş insanlara aktörler, sporcular ve dansçılar verilebilir.
- ✘ Bu zeka vücut hareketlerini kontrol etmeyi ve yorumlamayı, fiziksel nesnelere manipüle etmeyi ve vücut ile zihin arasında bir uyum oluşturmayı sağlar.
- ✘ Bir problemi çözmek, bir model inşa etmek veya bir ürün meydana getirmek için vücudunun belli organlarını kullanabilmesi kapasitesidir.

5. BEDENSEL- KINESTETİK ZEKA

Bu zekası gelişmiş öğrenci:

1. Bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılıdır.
2. Bir yerde uzun süre kaldığında hareket etmeye başlar.
3. Başkalarının jest, mimik ve yüz ifadelerini kolaylıkla taklit eder.
4. Gördüğü her nesneyi dokunarak inceleme ve analiz etme eğilimindedir.
5. Koşmayı, hoplamayı vb. fizik hareketlerini sever.
6. El becerisi gerektiren etkinliklerde başarılıdır.
7. Bir şeyi en iyi yaparak yaşayarak öğrenir.

6. SOSYAL ZEKA

- ✘ Bir insanın bir öğretmen, bir terapist ya da bir pazarlamacı gibi çevresindeki insanların duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını anlama, ayırt etme ve karşılama kapasitesidir.
- ✘ Bu zekası gelişmiş olan bireyler, moral, mizaç, güdüler ve eğilimleri fark eder ve ayrıştırabilirler.
- ✘ Politikacılar, dini liderler, öğretmenler, psikologlar bu yetileri ustalıkla kullanırlar.

6. SOSYAL ZEKA

✘ Bu zekası gelişmiş öğrenci:

1. Arkadaşlarıyla ya da akranlarıyla sosyalleşmeyi çok severler.
2. Grup içinde lider görünümündedirler.
3. Problemi olan arkadaşlarına her zaman yardım ederler.
4. En az iki ya da üç yakın arkadaşı vardır ve onlarla iletişimini sıkı şekilde sürdürür.
5. Başkaları daima onunla birlikte olmak ister.
6. Empati yeteneği çok iyi gelişmiştir.
7. Başkalarına öğreterek öğrenmeyi sever.

7. İÇSEL ZEKA

- ✘ Kişinin kendiyle ilgili bilgisi olması ya da yaşamı ve öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almasına işaret eden zekadır.
- ✘ Bu zekası güçlü olan birey, kendi coşkularının sınırlarını anlayabilen, kendi davranışlarını yönetirken bunlara dayanabilen kişidir.
- ✘ Bu zekaya sahip kişi, zamanında düşünmeyi, yanıtlamayı ve kendini değerlendirmeyi başarabilir.

7. İÇSEL ZEKA

İçsel zekası güçlü olan öğrenci:

1. Bağımsız olma eğilimindedir.
2. Kendisinin zayıf ve güçlü yanları hakkında gerçekçi bir görüşe sahiptir.
3. Yalnız oynamaya ve ders çalışılmaya bırakıldığında daha başarılıdır.
4. En az bir ilgisi ve hobisi vardır.
5. Duygularını, hislerini ve düşüncelerini açık ve net bir şekilde dile getirir.
6. Kendine güveni yüksektir.
7. Kendine saygısı yüksektir.
8. Yaptığı işin farkındadır ve başkalarına pek fazla danışmaz.

8. DOĞACI ZEKA

- ✘ Kişinin çevresindeki bitki ve hayvanların türlerini fark ettiklerinde ve alt türlerin sınıflandırma prensiplerini yaratabildiklerinde ortaya çıkmaktadır.
- ✘ Doğacı zekası güçlü olan insanlar, sağlıklı bir çevre oluşturma bilincine sahiptirler ve çevrelerindeki doğal kaynaklara, hayvanlara ve bitkilere karşı çok meraklıdırlar.

8. DOĞACI ZEKA

Bu zekası gelişmiş öğrencide:

1. Doğaya, hayvanat bahçelerine veya tarihsel müzelere olan gezileri çok sever.
2. Doğa olaylarına karşı hassastır.
3. Ekolojik çevreyi, doğayı, hayvanları içeren konuları işlerken çok meraklıdır.
4. Toprakla oynamayı ve bitki yetiştirmeyi çok severler.
5. Mevsimlere ve iklim olaylarına karşı çok ilgilidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- ✘ Ahmet Saban, *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi*, Nobel Yay. Dağıtım, 3. baskı, Ankara 2003.
- ✘ Nilay T. Bümen, *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*, 2. baskı, Ankara 2004.
- ✘ Kudret Eren Yavuz, *Eğitim öğretimde Çoklu Zeka Teorisi ve Uygulamaları*, Özel Ceceli Okulları Yayınları, Ankara 2001.
- ✘ Ziya Selçuk vd., *Çoklu Zeka Uygulamaları*, Nobel Yay. Dağıtım, Ankara 2003.